

SK

SK

SK

EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 24.2.2010
KOM(2010) 62 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Stanovisko Komisie k žiadosti Islandu o členstvo v Európskej únii

{SEK(2010) 153}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Stanovisko Komisie k žiadosti Islandu o členstvo v Európskej únii

A. ÚVOD

a) Žiadosť o členstvo

Island predložil žiadosť o členstvo v Európskej únii 17. júla 2009. Rada Európskej únie následne 27. júla požiadala Komisiu, aby k tejto žiadosti predložila stanovisko v súlade s článkom 49 Zmluvy o Európskej únii, ktorý znie v súčasnosti takto: „*O členstvo v Únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje hodnoty uvedené v článku 2 a zaviazze sa ich podporovať. Táto žiadosť sa oznámi Európskemu parlamentu a národným parlamentom. Žiadajúci štát zašle svoju žiadosť Rade, ktorá sa uznáva jednomyselne po porade s Komisiou a po udelení súhlasu Európskeho parlamentu, ktorý sa uznáva väčšinou svojich poslancov. Zohľadnia sa podmienky prípustnosti schválené Európskou radou.*“

V článku 2 Zmluvy o Európskej únii sa uvádza, že „*Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.*“

Európska rada na svojom zasadnutí v Kodani v júni 1993 prijala záver, že pristúpenie sa uskutoční, keď bude krajina na základe splnenia stanovených hospodárskych a politických podmienok schopná prevziať záväzky vyplývajúce z členstva.

Podmienky členstva sú tieto:

- kandidátska krajina musí dosiahnuť stabilitu inštitúcií zaručujúcich demokraciu, právny štát, ľudské práva a úctu k menšinám a ich ochranu,
- v kandidátskej krajine musí existovať fungujúce trhové hospodárstvo, a krajina musí byť schopná čeliť konkurenčnému a trhovému tlaku v rámci Európskej únie,
- kandidátska krajina musí byť schopná prevziať záväzky vyplývajúce z členstva vrátane cieľov politickej, hospodárskej a menovej únie.

Schopnosť Európskej únie prijímať nových členov pri zachovaní tempa európskej integrácie je takisto dôležitým kritériom vo všeobecnom záujme ako EÚ, tak aj kandidátskych krajín.

Európska rada sa na svojom zasadnutí v Madride v decembri 1995 vyjadrila, že je potrebné „*vytvoriť podmienky pre postupnú, rovnomernú integráciu žiadateľských krajín, najmä prostredníctvom rozvoja trhového hospodárstva, úpravy ich administratívnej štruktúry, vytvorenia stabilného hospodárskeho a menového prostredia.*“

Európska rada sa na svojom zasadnutí v decembri 2006 zhodla, že stratégia rozširovania založená na upevňovaní, podmienenosti a komunikácii vytvára spolu s schopnosťou EÚ integrovať nových členov základ pre obnovený konsenzus v otázke rozširovania.

Komisia v tomto stanovisku analyzuje žiadosť Islandu na základe schopnosti tejto krajiny plniť kritéria stanovené Európskou radou na jej zasadnutí v Kodani v roku 1993. Pri príprave tohto stanoviska sa postupovalo obdobne ako pri príprave podobných stanovísk v minulosti. Komisia analyzovala súčasnú situáciu a takisto aj strednodobé perspektívy. Na účely tohto stanoviska a bez toho, aby tým bol dotknutý akýkoľvek budúci termín prístúpenia, bola strednodobá perspektíva stanovená ako obdobie troch rokov.

V súlade s obnoveným konsenzom v otázke rozširovania sa v tomto stanovisku okrem iného určujú aj hlavné oblasti politiky, ktoré si pravdepodobne budú vyžadovať osobitnú pozornosť v prípade prístúpenia Islandu, a zároveň sa v ňom načrtávajú odhadované dosahy, pokiaľ ide o hlavné politiky a odvetvia. Podrobnejšie hodnotenia vplyvu zamerané na tieto hlavné oblasti politiky Komisia predloží v neskorších fázach predvstupového procesu. V súvislosti so zmluvou o prístúpení Islandu bude okrem toho potrebná technická úprava inštitúcií EÚ v kontexte Lisabonskej zmluvy a zároveň bude potrebné, aby sa islandský jazyk stal úradným jazykom EÚ.

Správa obsahujúca podrobnú analýzu, na ktorej je založené toto stanovisko, je verejne prístupná ako osobitný dokument (*Analytická správa na účely stanoviska k žiadosti Islandu o členstvo v EÚ*¹).

b) Najnovší vývoj

Island čelil v ostatných dvoch rokoch viacerým výzvam. Islandský bankový systém sa v kontexte celosvetovej finančnej krízy v októbri 2008 zrútil, čo malo tvrdé hospodárske dosahy a sociálne dôsledky. Kríza viedla k výraznému hospodárskemu poklesu a islandskí občania v dôsledku nej čelili značným ťažkostiam. Zároveň zapôsobila aj ako spúšťači mechanizmus pre celý rad udalostí v politickom živote krajiny.

V januári 2009 podal predseda vlády demisiu a boli vyhlásené predčasné parlamentné voľby. Tieto voľby sa uskutočnili v apríli 2009 a na základe ich výsledkov bola vytvorená koaličná vláda pozostávajúca zo zástupcov strany Sociálno-demokratická aliancia a Hnutia ľavicových zelených. V júli 2009 sa uskutočnilo v islandskom parlamente hlasovanie, prostredníctvom ktorého zákonodarný zbor vyjadril súhlas s vládnym návrhom, aby Island požiadal o členstvo v EÚ. Pokiaľ ide o členstvo v EÚ, vo verejnej mienke na Islande aj medzi tamojšími politickým stranami existujú názorové rozdiely.

Prezident Islandskej republiky odmietol 5. januára 2010 na základe petície podpísanej 25 % islandských voličov podpísať zákon o vytvorení mechanizmov na vyrovnanie pôžičky vo výške 3,9 miliardy EUR vládam Spojeného kráľovstva a Holandska (známy aj ako *Icesave bill* – návrh zákona o Icesave²), prijatý po niekoľkomesačnej búrlivej diskusii v islandskom

¹ SEK(2010) 153.

² Tento zákon splnomocňuje islandské ministerstvo financií, aby v mene islandskej štátnej pokladnice vydalo štátnu záruku za pôžičky vo výške 3,9 miliardy EUR poskytnuté vládou Spojeného kráľovstva a vládou Holandska islandskému záručnému fondu pre vkladateľov a investorov. Účelom týchto pôžičiek je, aby sa britskej a holandskej vláde vrátili finančné prostriedky, ktoré tieto vlády poskytli ako

parlamente 30. decembra 2009. V súlade s článkom 26 ústavy Íslandskej republiky bolo k tomuto zákonu vypísané referendum, ktoré sa uskutoční 6. marca 2010.

c) Vzťahy medzi EÚ a Islandom

Island sa stal nezávislou republikou 17. júna 1944.

Počas uplynulých štyridsiatich rokov Island a Európska únia intenzívne spolupracovali v celom rade oblastí.

Island sa stal členom Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO) v roku 1970 a zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore (Dohoda o EHP) je od jej nadobudnutia platnosti v roku 1994. Dohoda o EHP vytvára rámec pre pravidelné stretnutia Islandu a EÚ na politickej úrovni, ako aj pre dvakrát za rok uskutočňované stretnutia ministrov zahraničných vecí na Rade EHP.

Island vďaka tomu, že je na základe Dohody o EHP už viac ako 15 rokov členom jednotného trhu, transponoval do svojho právneho poriadku značnú časť práva EÚ. Pravidelnú kontrolu plnenia povinností, ktoré Islandu vyplývajú z Dohody o EHP, vykonáva Dozorný orgán EZVO. Celkovo možno konštatovať, že Island uspokojivo plní povinnosti vyplývajúce z Dohody o EHP. Boli však zistené aj určité nedostatky, ktoré bude potrebné riešiť čo najskôr, a to najmä v takých oblastiach, ako sú finančné služby, bezpečnosť potravín a voľný pohyb kapitálu. Tieto nedostatky sú opísané v príslušných kapitolách časti 3 analytickej správy. Island v kontexte finančnej krízy siahol po výnimočných opatreniach na zabezpečenie platobnej bilancie, ktoré môžu realizovať krajiny nepatriace do eurozóny. Tieto prechodné opatrenia (z ktorých niektoré boli ukončené v novembri 2009) obmedzujú kapitálové toky medzi Islandom a členskými krajinami EÚ/EHP.

Od roku 1981 sa uskutočňujú pravidelné stretnutia členov Európskeho parlamentu a výboru členov parlamentov krajín EZVO. Od nadobudnutia platnosti Dohody o EHP sa tieto vzťahy inštitucionalizovali a realizujú sa prostredníctvom Spoločného parlamentného výboru EHP. Okrem toho sa uskutočňujú aj pravidelné bilaterálne stretnutia členov íslandského parlamentu a členov EP.

Island sa zúčastňuje na rozvoji schengenského *acquis* od roku 1996³ a jeho ustanovenia uplatňuje od roku 2001. Island preto zrušil hraničné kontroly s ostatnými krajinami patriacimi do schengenského priestoru. V súvislosti s krátkodobými vízami a kontrolami na vonkajších hraniciach sa uplatňujú spoločné pravidlá a postupy. Island sa zapája do širokej spolupráce a koordinácie policajných a súdnych orgánov v rámci schengenského priestoru.

Island je pridruženou krajinou dublinského nariadenia, v ktorom sa stanovujú kritériá a mechanizmy v súvislosti s preskúmaním žiadostí o azyl⁴.

kompenzáciu svojim štátnym príslušníkom, ktorí mali uložené svoje úspory v online časti Icesave banky Landsbanki Íslands hf.

³ Dohodu o pridružení Íslandskej republiky pri vykonávaní, uplatňovaní a rozvoji schengenského *acquis*, ktorá je založená na rozhodnutí Rady 1999/439/ES zo 17. mája 1999, podpísali Island a EÚ 18. mája 1999. Na základe rozhodnutia Rady 2000/777/ES z 1. decembra 2000 sa mechanizmy schengenského *acquis* uplatňujú aj na päť členských štátov Severskej pasovej únie vrátane Islandu, a to od 25. marca 2001.

⁴ Rozhodnutie Rady 2001/258/ES.

Pokiaľ ide o obchodné vzťahy, Island sa stal členom Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT) v roku 1968 a je zakladajúcim členom Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Okrem toho, že Island je členom Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO) a zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore (Dohoda o EHP), má v rámci EZVO platné dohody o voľnom obchode a doplnkové bilaterálne dohody o základných poľnohospodárskych produktoch so šestnástimi tretími krajinami, pričom platnosť majú nadobudnúť ďalšie štyri takéto dohody. Island má v rámci vzťahov s EÚ aj platnú bilaterálnu dohodu o obchode a takisto aj doplnkovú dohodu o základných poľnohospodárskych produktoch súvisiacu s Dohodou o EHP.

V roku 2008 sa EÚ podieľala na celkovom dovoze na Island 54 %, pričom vývoz do EÚ predstavoval 76 % z celkového vývozu tejto krajiny.

Island prispieva k znižovaniu sociálnych a hospodárskych rozdielov v Európe prostredníctvom grantov EHP⁵. V období rokov 2004 až 2009 poskytol Island na účely financovania projektov vo viacerých členských štátoch EÚ prostredníctvom EHP grantov približne 29 miliónov EUR.

Komisia po tom, ako Island požiadal o členstvo v EÚ, predložila návrh, aby sa táto krajina zaradila medzi príjemcov predvstupovej finančnej pomoci poskytovanej prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci (IPA). Táto pomoc by podporila budovanie inštitúcií a kapacít s cieľom umožniť bezproblémové vykonávanie *acquis* predovšetkým v oblastiach nepatriacich do rozsahu pôsobnosti Dohody o EHP, pričom by sa poskytovala najmä prostredníctvom nástroja pre technickú pomoc a výmenu informácií (TAIEX) a twinningových programov.

B. KRITÉRIÁ PRE ČLENSTVO

1. POLITICKÉ KRITÉRIÁ

Island je fungujúcou demokraciou s pevnými inštitúciami. Je to parlamentná republika, kde má zastupiteľská demokracia a deľba právomocí dávnu tradíciu. Islandský ústavný a právny poriadok a takisto aj vládne inštitúcie sú stabilné.

Na Islande sa dodržiava zásada oddelenia zákonodarnej, výkonnej a súdnej právomoci. Vláda podlieha účinnej kontrole zo strany parlamentu a jej členovia sa zodpovedajú za svoje konanie. Orgány miestnej správy fungujú efektívne.

Islandské súdnictvo je na vysokej úrovni a islandský súdny systém stojí na pevných základoch. Dôvody na znepokojenie však existujú v súvislosti so skutočnou nezávislosťou súdnictva, a to najmä v súvislosti s postupom menovania sudcov.

Islandská verejná správa pracuje vo všeobecnosti efektívne a politicky sa do nej nezasahuje. V októbri 2009 sa začala reforma verejnej správy.

⁵ Granty EHP a granty Nórska sú príspevkom Islandu, Lichtenštajnska a Nórska k širšiemu európskemu úsiliu zameranému na posilňovanie súdržnosti. Na granty EHP spoločne prispievajú Island, Lichtenštajnsko a Nórsko, zatiaľ čo nórske granty sú financované len z prostriedkov Nórska.

V dôsledku finančnej krízy sa vyskytli určité otázky v súvislosti s možnými konfliktmi záujmov v islandskom verejnom živote, napríklad v súvislosti s úzkym prepojením politických a podnikateľských kruhov na Islande, a to najmä vzhľadom na nízky počet obyvateľov tejto krajiny a jej geografickú izolovanosť. V nadväznosti na krízu bola okamžite vytvorená osobitná vyšetrovacia komisia a zriadená funkcia špeciálneho prokurátora, ktorých úlohou je vyšetrovanie a trestné stíhanie v súvislosti s údajnou trestnou činnosťou v kontexte kolapsu bánk. Vyšetrowanie v súčasnosti prebieha. Opísaný stav je dôvodom, pre ktorý bude nevyhnutné v príslušných prípadoch posilniť mechanizmy zamerané na zúženie priestoru pre konflikt záujmov.

Island disponuje komplexným systémom na zabezpečenie základných práv a intenzívne sa zapája do medzinárodných mechanizmov na ochranu ľudských práv.

2. HOSPODÁRSKE KRITÉRIÁ

Island má malé a otvorené hospodárstvo a je členským štátom EHP od roku 1994. Ako člen EHP je dobre integrovaný do hospodárstva EÚ. Island v priebehu 90. rokov minulého storočia a aj počas uplynulých desiatich rokov uskutočňoval reštrukturalizáciu svojho hospodárstva, pričom sa sústredil najmä na deregulačné a liberalizačné opatrenia. Islandské hospodárstvo, ktoré bolo založené predovšetkým na rybolove, prešlo diverzifikáciou, a na Islande vznikol veľký a otvorený finančný sektor. V dôsledku exponovanosti islandských bánk a neexistencie riadneho dohľadu nad finančným sektorom sa islandský bankový sektor v kontexte turbulencií na svetových finančných trhoch v roku 2008 zrútil, čo malo za následok, že hospodárstvo tejto krajiny zaznamenalo monetárnu a finančnú krízu a napokon sa dostalo do hlbkej recesie. Islandská vláda sa následne usilovala získať pomoc od medzinárodného spoločenstva, medziiným od MMF, aby mohla podporiť islandskú menu a obnoviť udržateľnú makroekonomickú stabilitu. Pohotovostný úver MMF vo výške 1,4 miliardy EUR je určený predovšetkým na riešenie úloh v oblasti menovej stability, fiškálnej konsolidácie a reštrukturalizácie bánk.

Závažnosť hospodárskej krízy a z toho vyplývajúca situácia na islandskej politickej scéne mali za následok prietahy pri uskutočňovaní programu MMF. Od leta 2009 však na Islande existuje široký konsenzus v otázke základných krokov, ktoré sú potrebné na ozdravenie hospodárstva. Islandské orgány prijali rad významných opatrení na stabilizáciu hospodárstva, ktoré sú zamerané na fiškálnu konsolidáciu, stabilizáciu výmenného kurzu a reštrukturalizáciu finančného sektora. Tieto opatrenia začínajú prinášať prvé výsledky. Island má relatívne pružný trh práce s vysokým podielom pracovne aktívneho obyvateľstva, relatívne mladú pracovnú silu a dobre riadené a bohaté prírodné zdroje.

Proces makroekonomickej stabilizácie však ešte nebol zavŕšený. V dôsledku finančnej a hospodárskej krízy a vstupu verejných financií do bánk, ktoré potrebovali záchranu, vzrástol deficit verejných financií v roku 2009 na 14,4 % HDP. Hrubý verejný dlh dosiahol v tom istom roku výšku 130 % HDP, pričom tretina z neho vznikla v dôsledku riešenia dlhov Icesave. Hlavnou výzvou pre Island zostáva aj naďalej fiškálna konsolidácia. Na hospodárske uzdravenie je potrebné dôkladne a udržateľným spôsobom reštrukturalizovať verejné aj súkromné dlhy. Z krátkodobého hľadiska má zásadný význam riešenie takých výziev, akými sú zavŕšenie reštrukturalizácie finančného sektora a zásadné zlepšenie v rámci regulácie a inštitucionálneho dohľadu. K posilneniu konkurencieschopnosti krajiny môže prispieť aj ďalšia diverzifikácia hospodárstva a uskutočnenie štruktúrnych reforiem.

3. SCHOPNOSŤ PREVZIAŤ ZÁVÄZKY VYPLÝVAJÚCE Z ČLENSTVA

To, či a do akej miery je Island schopný prevziať jednotlivé záväzky vyplývajúce z členstva v EÚ, sa hodnotilo na základe:

- plnenia povinností vyplývajúcich z Dohody o EHP,
- stupňa súladu s *acquis*, ktoré netvorí obsah Dohody o EHP, ako aj na základe vykonávania a presadzovania tohto *acquis*.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že Island si uspokojivo plní povinnosti vyplývajúce z Dohody o EHP.

Podľa Dozorného orgánu EZVO zodpovedá percentuálny výsledok, ktorý Island dosiahol do júla 2009 pri plnení povinnosti zapracovať do vnútroštátneho práva predpisy upravujúce problematiku vnútorného trhu, priemeru dosiahnutému členskými štátmi EÚ. Pokiaľ ide o konania proti Írsku vo veci porušenia právnych predpisov⁶, ich celkový počet sa v ostatných mesiacoch výrazne znížil. Dozorný orgán EZVO pokračuje v preskúvaní núdzových právnych predpisov a opatrení, ktoré Island prijal v reakcii na kolaps bánk, v rámci čoho skúma aj ich zlučiteľnosť s právom EHP.

Celkovo možno konštatovať, že vo väčšine oblastí je Island dobre pripravený na prevzatie záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ, pričom to platí najmä v prípade oblastí patriacich do predmetu úpravy Dohody o EHP.

V záujme včasného splnenia prístupových kritérií bude musieť Island vyvinúť značné úsilie s cieľom zosúladiť vnútroštátnych právnych predpisov s *acquis* a ich účinného vykonávania a presadzovania v strednodobom horizonte, a to v týchto oblastiach: rybné hospodárstvo, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, životné prostredie, voľný pohyb kapitálu, finančné služby, colná únia, dane, štatistika, bezpečnosť potravín, veterinárna a fytoštitárna politika, regionálna politika a koordinácia štrukturálnych nástrojov, ako aj finančná kontrola.

C. ZÁVER A ODPORÚČANIE

Island je parlamentná republika, kde má zastupiteľská demokracia dávnu tradíciu. Islandské inštitúcie fungujú účinne a dodržiavajú obmedzenia stanovené pre výkon ich právomocí. Ústavný a právny poriadok Islandu je stabilný. Dodržiavanie zásad právneho štátu a ľudských práv je zaručené. Islandské orgány musia vyvinúť ďalšie úsilie s cieľom posilniť nezávislosť súdnictva, a to najmä v súvislosti s postupom menovania sudcov. Je nevyhnutné posilniť mechanizmy na predchádzanie konfliktom záujmov. Celkovo sa Komisia domnieva, že Island splňa politické kritériá stanovené Európskou radou na jej zasadnutí v Kodani v roku 1993.

Pokiaľ ide o hospodárske kritériá, Island možno považovať za krajinu s fungujúcim trhovým hospodárstvom. Na fungovanie trhov mali závažný vplyv makroekonomické nerovnováhy, ako aj určité štrukturálne nedostatky a nedostatky v oblasti regulácie, ktorých účinky ešte zhoršovala celosvetová hospodárska a finančná kríza. Na odstránenie existujúcich slabých

⁶ Konania vo veci nesúladiť s ustanoveniami Dohody o EHP alebo ich nesprávneho uplatňovania, ako aj konania vo veci nezpracovania alebo neúplného zapracovania právnych predpisov do vnútroštátneho právneho poriadku.

miest je nevyhnutná nekompromisná realizácia dohodnutých reformných opatrení a zmien v uplatňovaných politikách. Island v období pred začatím krízy preukázal, že je schopný odolávať konkurenčnému a trhovému tlaku v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP). Vzhľadom na to by mal byť v strednodobom horizonte schopný čeliť konkurenčnému a trhovému tlaku v rámci Európskej únie, za predpokladu, že urýchlene vykoná nevyhnutné politické opatrenia a štrukturálne reformy.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že Island si uspokojivo plní povinnosti vyplývajúce z Dohody o EHP, na ktorej sa zúčastňuje od roku 1994. Táto krajina je dobre pripravená na prevzatie záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ v strednodobom horizonte, a to predovšetkým v oblastiach patriacich do predmetu úpravy Dohody o EHP. Tieto záväzky musí plniť aj naďalej, na svojej ceste k prístúpeniu. Island musí pokračovať v úsilí, ktoré vyvíja s cieľom zosúladenia svojich právnych predpisov s *acquis* a zabezpečenia ich vykonávania a presadzovania. V záujme splnenia prístupových kritérií bude musieť vyvinúť značné úsilie najmä v oblasti rybného hospodárstva, poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, životného prostredia, voľného pohybu kapitálu a v oblasti finančných služieb.

Pristúpenie Islandu bude mať len obmedzený celkový vplyv na Európsku úniu a neovplyvní jej schopnosť pokračovať vo svojom rozvoji a prehlbovať ho.

Komisia vzhľadom na uvedené skutočnosti odporúča, aby sa s Islandom začali rokovania o prístúpení k Európskej únii.